

LBRIS

We know
books

H E R M A N N H E S S E

Basme

Postfață de
VOLKER MICHELS

editura rao

HERMANN HESSE

Die Märchen.

Herausgegeben und mit einem Nachwort von Volker Michels

Copyright © Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main, 2006

Textele sunt luate din ediția Hermann Hesse „Sämtliche Werke“,
vol.1, „Jugendschriften“ și vol. 9 „Die Märchen. Legenden.
Übertragungen. Dramatisches, Idyllen“

Toate drepturile rezervate
și controlate de Suhrkamp Verlag Berlin

Traducere din limba germană
Graal Soft

© Editura RAO, 2013
pentru versiunea în limba română

2014

Editura RAO

Str. Bărgăului, nr. 9-11, sector 1, București, România

www.raobooks.com

www.rao.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

HESSE, HERMANN

Basme / Hermann Hesse; trad.: Graal Soft. - București :

Editura RAO, 2014

ISBN 978-606-609-728-4

I. Graal Soft (București) (trad.)

821.112.2-93-34=135.1

CUPRINS

PITICUL / 7
JOC DE UMBRE / 33
MUNTELE TAINIC / 42
POETUL / 53
VISUL UNUI FLUIER / 62
AUGUSTUS / 71
VISUL DESPRE ZEI / 100
O ȘTIRE CIUDATĂ DE PE O ALTĂ STEA / 105
FALDUM / 127
Muntele / 143
CALEA CEA GREA / 151
IRIS / 159
SUITA DE VISE / 182
EUROPEANUL / 200
POVEȘTEA SCAUNULUI ÎMPLETIT / 210
ÎMPĂRĂȚIA / 215
COPILĂRIA VRĂJITORULUI / 222
METAMORFOZELE LUI PIKTOR / 246
REGELE YU – O poveste din China de demult / 253
PASĂREA / 261
POVEȘTEA CELOR DOI FRAȚI / 283
POSTFAȚĂ / 285

PITICUL

Astfel începu să-și depene povestea bătrânul Cecco, într-o seară, pe chei:

Cu voia domniilor voastre, vă voi spune astăzi o poveste foarte veche, despre o preafrumoasă domniță, un pitic și un elixir al dragostei, despre fidelitate și infidelitate, viață și moarte, lucruri despre care e vorba în toate peripețiile ori poveștile, fie ele vechi sau noi.

Domnița Margherita Cadorin, fiica preacinstiului Battista Cadorin, era socotită la vremea ei cea mai frumoasă dintre frumoasele Veneției, iar stihurile și cânturile închinatelor ei, mai numeroase decât ferestrele arcuite ale palatelor de pe Canal Grande și decât gondolele care plutesc în serile de primăvară între Ponte del Vin și Dogana. Noapte de noapte, o sută de nobili tineri și bătrâni, din Veneția ori Murano, ba chiar și din Padova, nu reușesc să închidă ochii fără să viseze la ea, și nu se pot trezi dimineața fără să tânjească după chipul ei, iar în tot orașul erau prea puține acele nobile doamne, care să n-o fi invidiat vreodată pe Margherita Cadorin. Nu mă simt vrednic să o descriu, astfel încât mă voi mărgini să spun că era blondă și înaltă și zveltă ca un chiparos tânăr, că părul ei mângâia aerul și tălpile ei dezmierdau podeaua, iar Tizian, când a văzut-o, se spune că ar fi dat glas

doriinței să nu picteze timp de un an nimic altceva decât pe această femeie.

Rochiile și dantelele, brocartul auriu de Bizanț, nestematele și podoabele nu-i lipseau frumoasei, iar în palatul ei belșugul era la el acasă: piciorul păsea pe covoare groase din Asia Mică, dulapurile găzduiau belșug de argintărie, mesele străluceau de damasc fin și porțelanuri minunate, podelele erau lucrate în frumoase mozaicuri, iar tavanele și pereții erau acoperiți ori de goblenuri din brocart pe mătase, ori de picturi încântător de vesele. Nici servitorii nu erau prea puțini, nici gondolele ori vâslaşii.

Toate aceste lucruri minunate se găseau, desigur, și în alte case; erau și palate mai mari și mai bogate decât al ei, dulapuri mai pline, vase, tapete și podoabe mai grozave. Însă lucrul cel mai de preț aflat numai și numai în stăpânirea Margheritei, și care stârnea și invidia unor oameni mult mai avuți era un pitic pe numele lui Filippo, înalt de nici doi coți și cu o pereche de cocoașe mici, un omuleț cât se poate de fantastic. Filippo se născuse în Cipru, fiind adus de domnul Vittoria Battista dintr-una din călătoriile sale, și știa pe atunci numai greaca și siriaca, dar acum vorbea în grai venețian atât de curat, că ai fi zis că venise pe lume pe Riva sau în parohia San Giobbe. Pe cât de frumoasă și de zveltă era stăpâna lui, pe atât de urât era piticul; pe lângă statura sa pipernicită, ea părea și mai înaltă, și mai semeață, precum turla unei biserici de pe vreo insulă alături de o colibă pescărească. Mâinile piticului erau zbârcite, cafenii și strâmbe la încheieturi, mersul său, de tot răsul, cu tălpile lui mari și întoarse spre înăuntru. Însă straiile sale erau ca ale unui principe, tot din mătase și aur.

Și doar pentru acestea, și piticul era o bijuterie; se prea poate ca nu doar la Veneția, ci în întreaga Italie, cu Milano cu tot, să nu se mai fi aflat o făptură mai ciudată și mai caraghioasă; și chiar vreunele majestăți, altețe ori excelențe ar fi plătit greutatea omulețului în aur dacă ar fi fost scos la vânzare.

Dar chiar dacă era cu puțință ca la unele curți sau prin orașele bogate să mai trăiască totuși câțiva pitici, la fel de mici și de urâți ca Filippo, niciunul dintre aceștia nu s-ar fi putut măsura cu el în istețime și priceperi. Dacă doar inteligența ar fi contat, atunci piticul ar fi putut foarte bine să ajungă membru în Consiliul celor Zece sau să conducă o ambasadă pe undeva. Nu numai că vorbea trei limbi, dar era și meșter în istorii, sfaturi și născociri, putea la fel de bine povesti lucruri de demult sau inventa unele noi, și era priceput nu numai la sfaturi bune, ci și la renghiuri răutăcioase, putând cu ușurință să facă pe oricine să rădă ori să dispere.

În zilele senine, când *donna* ședea pe terasa ei, pentru ca soarele să-i facă minunatele ei plete aidoma aurului, era mereu însoțită de cele două slujnice, de papagalul ei african și de piticul Filippo. Slujnicele îi umezeau și îi pieptăneau părul lung și îl răsfirau apoi pe uriașa pălărie de soare, îl stropeau cu apă de trandafir și parfumuri grecești, timp în care trâncăneau despre tot ce se petrecea sau avea să se petreacă în oraș: decese, petreceri, nunți și nașteri, furturi sau întâmplări ciudate. Papagalul își fâlfâia aripile frumos colorate, făcând cele trei lucruri pe care știa să le facă: să fluiera un cântecel, să behăie ca o căpriță și să strige „noapte bună“. Alături stătea piticul, ghemuit la soare, și citea din cărți vechi și suluri, dând la fel de puțină atenție pâlăvrăgelii

fetelor, ca și roiurilor de țântari. Și de fiecare dată, după o vreme, papagalul își cobora capul, căsca și ațipea, iar slujnicele începeau să vorbească tot mai rar, până când amuțeau cu totul, făcându-și treburile în liniște și cu mișcări tot mai obosite; căci este oare vreun loc unde soarele fierbinte al amiezii să bată mai tare decât pe terasa unui acoperiș de palat venețian? Atunci stăpâna devenea arțăgoasă și suduia vartos dacă fetele lăsau să i se usuce părul prea tare ori îl apucau cu neîndemânare. Și atunci venea clipa când ea striga:

– Luați-i cartea!

Slujnicele luau cartea de pe genunchii lui Filippo, iar acesta le arunca o privire plină de mânie, pe care apoi și-o zăgăzuia, după aceea întreba cuviincios cam ce își dorea stăpâna.

Iar ea porunca:

– Spune-mi o poveste.

Iar piticul răspundea:

– Să mă gândesc, și se gândea.

Uneori se mai întâmpla ca el să stea pe gânduri mai multă vreme și atunci ea îl certa. Însă el dădea agale din cap și răspundea cu indiferență:

– Trebuie să mai aveți ceva răbdare. Poveștile bune sunt ca un vânat ales. Sălășluiesc în ascunzișuri și trebuie să le pândești timp îndelungat la gura văgăunii ori la marginea pădurii. Lăsați-mă să mă gândesc.

Însă după ce se gândea destul și începea să povestească, nu se mai oprea până când nu ajungea la sfârșit, povestea lui se scurgea neîntrerupt ca un pârâu de munte în care se oglindesc toate, de la cele mai mici ierburi și până la bolta albastră a cerului. Papagalul dormea, cărâind în vis din ciocul său coroiat; micile canale erau nemișcate, astfel încât

oglundirea caselor era la fel de neclintită ca și zidurile adevărate; razele soarelui încingeau acoperișul întins, iar slujnicele luptau cu deznădejde împotriva somnului care le năpădea. Piticul însă nu era defel somnoros, ci se preschimba în vrăjitor ori rege, din clipa în care începea să-și desfășoare meșteșugul. El putea stinge soarele, purtându-și stăpâna când prin păduri întunecate și înfiorătoare, când pe albastrul și răcorosul fund al mării, când pe ulițele unor orașe străine și fabuloase, fiindcă el deprinsese meșteșugul povestirii în Levant, unde povestitorii sunt prețuiți ca niște magi care se joacă cu sufletele ascultătorilor aidoma unui copil cu mingea lui.

Poveștile lui nu începeau aproape niciodată în țări străine, către care sufletul ascultătorului nu și-ar fi putut lua zborul cu de la sine putere. Ci el începea întotdeauna cu ceea ce putea fi văzut cu ochii, fie cu o cataramă de aur, fie cu o pânză de mătase, mereu pornea de la ceva apropiat și prezent, pentru a duce apoi, pe nesimțite, închipuirea stăpânei sale acolo unde dorea el, povestind despre foști stăpâni ai acelor podoabe sau despre făuritorii și vânzătorii lor, astfel că povestea se scurgea lin și firesc de pe terasa palatului în barca negustorului, apoi din barcă în port și pe corabie, și pe urmă în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii. Cine îl asculta era încredințat că era el însuși în acea călătorie și, în timp ce se afla mai departe la Veneția, mintea lui rătăcea voioasă ori înfricoșată pe mări îndepărtate și tărâmurii fabuloase. Astfel își depăna Filippo poveștile.

În afară de asemenea basme minunate, mai cu seamă levantine, el știa să istorisească și peripeții și întâmplări din vremuri mai vechi sau mai noi, despre rătăcirile și suferințele regelui Enea, despre

țara Ciprului, despre regele Ioan, despre vrăjitorul Virgilius și despre lungile călătorii ale lui Amerigo Vespucci. Pe deasupra, știa să născocoască și să depene cele mai uluitoare povești. Iar când într-o zi, văzând papagalul care moțâia, stăpâna îl întrebă: „Ia spune, atotștiutorule, ce visează pasărea mea acum?“, el se gândi puțin și apoi începu să povestească un vis lung, de parcă el însuși ar fi fost papagalul, iar când sfârși, taman atunci se trezi și pasărea, behăind ca o căpriță și fâlfâind din aripi. Altă dată, doamna lua o pietricică, o arunca peste marginea terasei în apele canalului și, când plescăia în apă, întreba: „Așadar, Filippo, unde o să ajungă pietricica mea?“. Și pe dată piticul începea să depene cum pietricica ajungea în apă la meduze, pești, crabi și stridii, la marinari înecați și la duhurile apei, la cobolzi și sirene, ale căror vieți firește că le cunoștea și pe care știa să le și povestească de-a fir a păr.

Deși domnișoara Margherita era, aidoma atâtor femei bogate și frumoase, arogantă și cu inima de piatră, pentru piticul ei nutrea o afecțiune deosebită și veghea ca toată lumea să-l trateze cu respectul cuvenit. Doar ea îl mai chinuia din când în când pentru amuzament, că doar era proprietatea ei. Ba îi lua cărțile, ba îl închidea în cușca papagalului, ba îl făcea să alunece pe parchetul câte unui salon. Nu o făcea însă niciodată cu răutate și nici Filippo nu se plângea vreodată, dar nu uita nimic și, în fabulele și basmele lui, făcea câte o aluzie răutăcioasă pe care tânăra doamnă o trecea mereu cu vederea. Se vede că se ferea să-l irite prea mult, pentru că toată lumea era încredințată că piticul stăpâna științe tainice și licori interzise. Cu siguranță, știau toți că se pricepea să vorbească cu unele dobitoace și că era de neîntrecut

când prezicea vremea bună ori vreo furtună. Dar de cele mai multe ori tăcea îndărătnic când cineva căuta să-l descoasă în această privință, iar când apoi ridica din umerii săi strâmbi și își clătina țeapăn căpățâna mult prea grea, curioșii își făceau de fiecare dată uitate întrebările și se tăvăleau pe jos de atâta râs.

Așa cum orice om simte nevoia să-și reverse afecțiunea asupra unei ființe, așa nutrea și Filippo o prietenie mai neobișnuită, și anume pentru un cățel mic și negru, care era al lui și care dormea alături de el, în pat. Cățelul, oferit în dar Margheritei de un curtezan plecat cu mâinile goale, îi fusese lăsat piticului de stăpână – ce-i drept, în împrejurări mai puțin obișnuite. Chiar din prima zi nefericitul cățel suferise o vătămătură urâtă, fiindu-i zdrobit un picior de un chepeng trântit pe neașteptate. Cățelul schilod urma să fie omorât, însă piticul îl ceruse pentru sine, iar stăpâna i-l dăduse. Cățelul se pusese pe picioare datorită îngrijirilor atente ale salvatorului său, căruia îi vădea acum o mare recunoștință. Totuși, piciorul tămăduit îi rămăsese strâmb, așa încât șchiopăta potrivitându-se cu atât mai bine cu stăpânul lui diform, care trebuia să-ndure adesea glume răutăcioase pe seama acestei asemănări.

Poate că această dragoste între pitic și câine să pară unora de tot râsul, dar ea nu era cu nimic mai puțin sinceră și pornită din inimă, și cred că nici unii domni nobili nu erau atât de iubiți de prietenii lor așa cum îl iubea Filippo pe bolognezul olog. Îi spunea Filippino și de aici s-a născut numele de alint Fino. Se purta cu el așa cum te porți cu un copil, îi vorbea și îl hrănea cu tot felul de bunătăți, îl lăsa chiar să doarmă în patul lui de pitic și se juca des și mult cu el, pe scurt, toată iubirea vieții lui amărâte, departe de patrie,

o revărsa asupra inteligentului animal, suportând, din această cauză, toată zeflemeaua servitorimii și a stăpânei sale. Dar veți vedea foarte curând că această afecțiune era orice altceva, doar caraghioasă nu, fiindcă a adus peste câine și pitic, ba chiar peste întreaga casă, nemăsurată nenorocire. Așa că, să nu vă supărați că irosec atâtea vorbe despre cățelușul schiop, fiindcă sunt nenumărate pilde cum pricini mult mai mărunte au pecetluit sortile unor oameni.

În vreme ce o sumedenie de bărbați nobili, bogați și frumoși puseseră ochii pe Margherita, purtându-i chipul în inimile lor, ea rămânea trufașă și rece, ca și cum n-ar fi fost niciun bărbat pe lume. Fiindcă nu numai până la moartea mamei ei, o anume Donna Maria din seminția Giustiniani, fusese crescută deosebit de sever, ci și ea, la rândul ei, era de o natură foarte trufașă, care se împotriva iubirii, fiind socotită, pe bună dreptate, cea mai crudă dintre frumoasele Venetiei. Din pricina ei, un tânăr gentilom din Padova fusese răpus în duel de un ofițer milanez, iar când îi ajunseră la urechi ultimele cuvinte ale muribundului, nicio umbră nu-i întunecă fruntea cea palidă. Lua în răs sonetele compuse în cinstea ei, iar atunci când doi tineri din cele mai de vază familii ale orașului pețiseră în același timp pentru mâna ei, îl silise pe tatăl ei, în ciuda împotrivrării acestuia, să-i trimită pe amândoi la plimbare, iscând astfel o dușmănie de lungă durată între familiile lor.

Însă micul zeu înaripat este un pehlivan care nu lasă să-i scape așa lesne o pradă, cu atât mai mult cu cât e așa frumoasă. S-a văzut de nenumărate ori cum tocmai femeile mai trufașe și mai greu de atins se îndrăgosteau pe cât de repede, pe atât de puternic, așa cum după o iarnă grea urmează o primăvară

dintre cele mai calde și mai voioase. S-a întâmplat ca la o petrecere în grădinile de pe Murano, Margherita să-și dăruiască inima unui tânăr cavalier și navigator, care abia ce se întorsese din Levant. Numele lui era Baldassare Morosini și nici în rang, nici în statură nu era cu nimic mai prejos decât doamna care pusese ochii pe el. Ea era numai lumină și gingășie, el – întunecare și putere, și se vedea pe el că petrecuse multă vreme pe mare și prin țări străine ca un aventurier împătimit ce era; așezându-se pe fruntea lui arsă de soare, iar deasupra nasului său coroiat, ochii săi sclipeau fierbinte și ager.

Cum era de așteptat, foarte curând îi căzură ochii pe Margherita și, de îndată ce-i află numele, se îngrijii să le fie prezentat atât tatălui, cât și fiicei, ceea ce se și întâmplă, cu o risipă de politețuri și de vorbe măgulitoare. Până la sfârșitul petrecerii, spre miezul nopții, rămase mereu în preajma ei, atât cât o îngăduia buna-cuviință, iar ea îi sorbea vorbele ca și când ar fi fost literă de Evanghelie – chiar și dacă erau adresate nu ei, ci altor doamne dimprejur. Și vă puteți închipui că Baldassare fu nevoit să povestească în mai multe rânduri despre călătoriile sale, despre peripețiile și primejdiile prin care trecuse, și făcea asta cu atâtă har și voioșie, încât lumea îl asculta cu mare plăcere. De fapt, tot ce spunea era hărăzit unei singure ascultătoare care, de altfel, nu lăsa să-i scape nicio vorbuliță din cuvintele lui. Baldassare își povestea peripețiile, dintre care unele cât se poate de neobișnuite, atât de firesc, de parcă toți cei de față ar fi putut să le fi trăit și nu se punea pe sine în față așa cum obișnuiesc adesea s-o facă cei care-au călătorit pe mare, mai cu seamă cei tineri. Doar o singură dată,